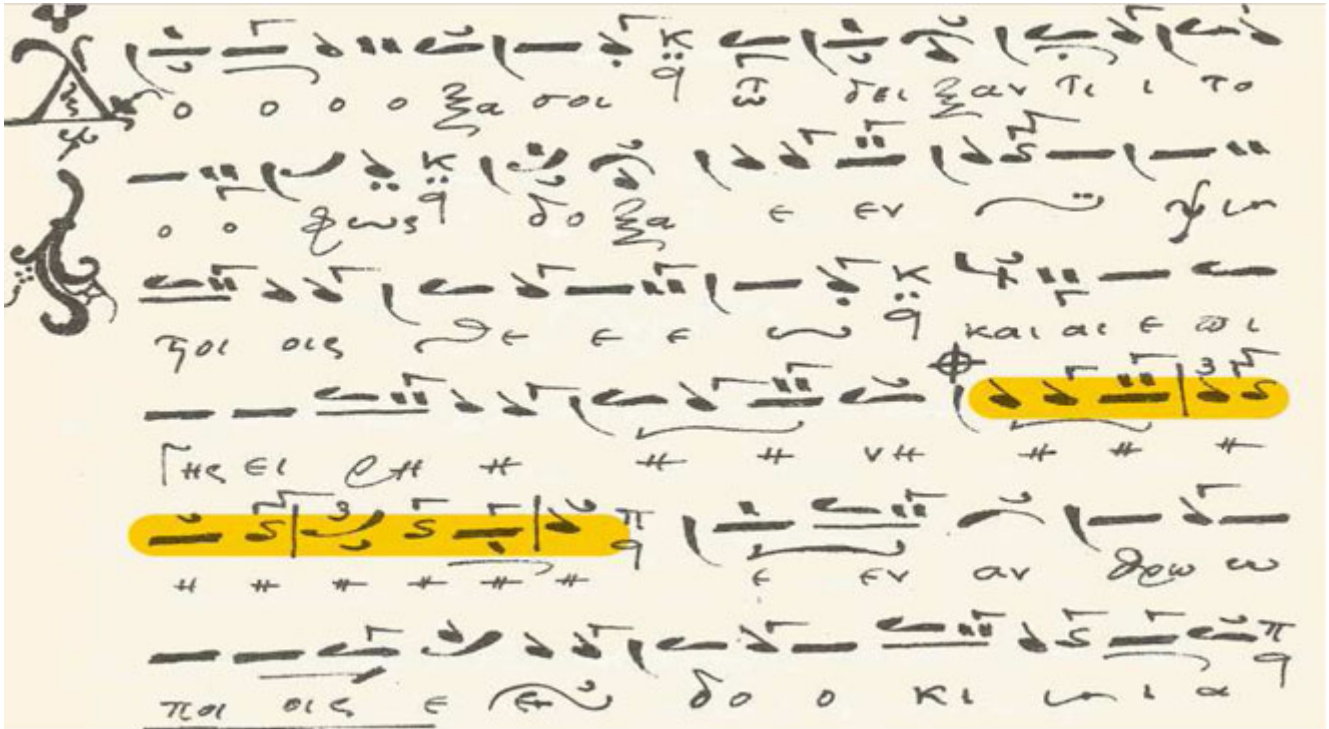

Εξήγηση και ανάλυση της Δοξολογίας του Γερμανού Ν. Πατρών σε ήχο πλ. α΄

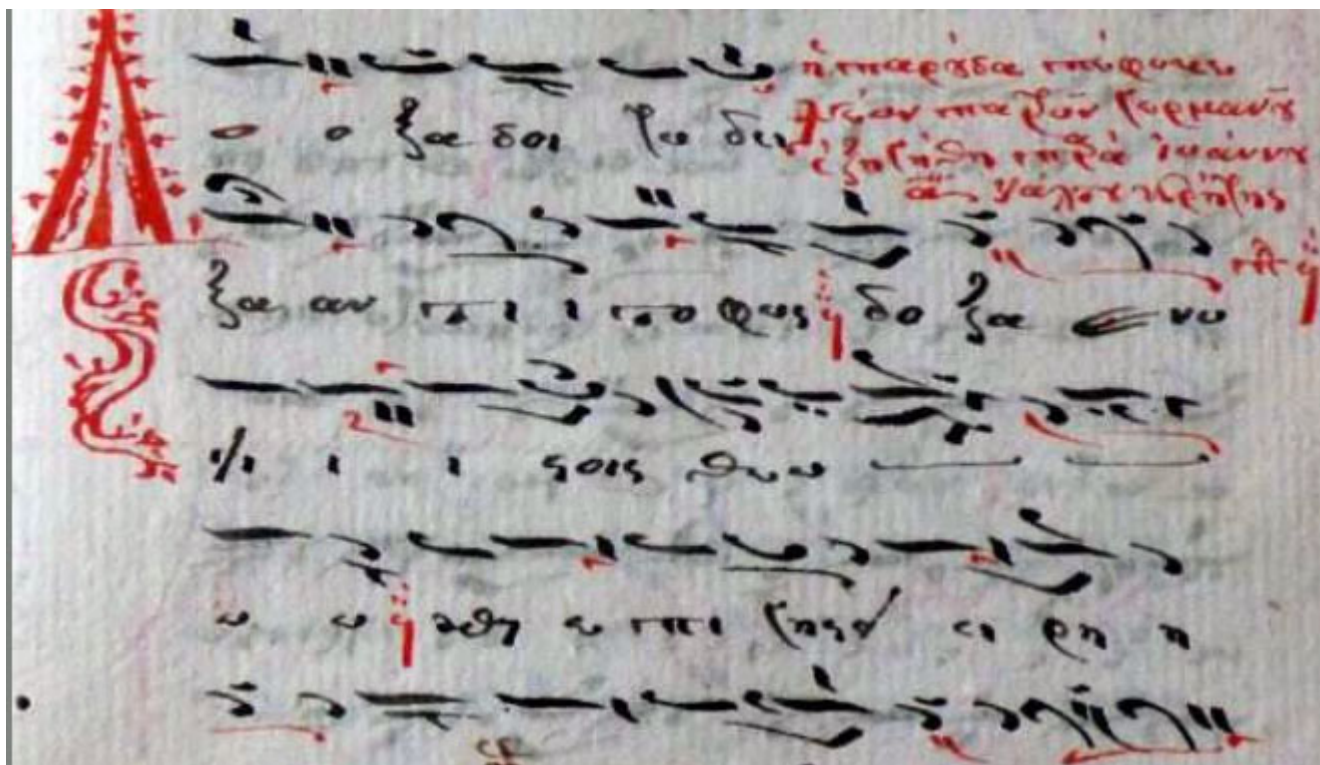
Πολιτισμός / Βυζαντινή Μουσική

Γεώργιος Ι. Χατζηθεοδώρου, Άρχων Μαίστωρ Μ.τ Χ.Ε.

[Για το πρώτο μέρος της δημοσίευσης βλέπε εδώ](#)

Ενδιαφέρον παρουσιάζουν και τα δύο μέλη του Ιωάννη στον αλεξανδρινό κώδικα, γιατί πέραν από την όποια προσωπική έκφραση του μελοποιού, αποκρυσταλλώνεται σαφώς σ' αυτά η τάση που είχε αρχίσει να επικρατεί για τη συντόμευση των ύμνων, ακόμα και στο παπαδικό γένος της μελοποιίας.

Γι'αυτά όμως τα μέλη του Καλομενόπουλου σε άλλη ευκαιρία. Για τώρα θα επικεντρωθώ στη Δοξολογία και στο ενδιαφέρον που παρουσιάζει η εξήγηση-καλλωπισμός της. Τα βασικά χαρακτηριστικά της παρέμβασης του Καλομενόπουλου στη Δοξολογία του Γερμανού είναι τα εξής

1ο Αναλυτικότερη παράσταση, δηλαδή εξήγηση των θέσεων.

2ο Διαφοροποίηση θέσεων 2ο Διαφοροποίηση σε πολλές περιπτώσεις των καταλήξεων.

3ο Χρήση χαρακτηριστικού ενδιάμεσου καταληκτικού μελικού σχήματος

4ο Επιμονή σε σχέση με την πρωτότυπη στο αρκτικό μοτίβο

5ο Επιμονή πάντα σε σχέση με την πρωτότυπη στο ψηλό τετράχορδο

6ο Γενικότερη τάση συντόμευσης του μέλους της Δοξολογίας ειδικά στο ασματικό Άγιος

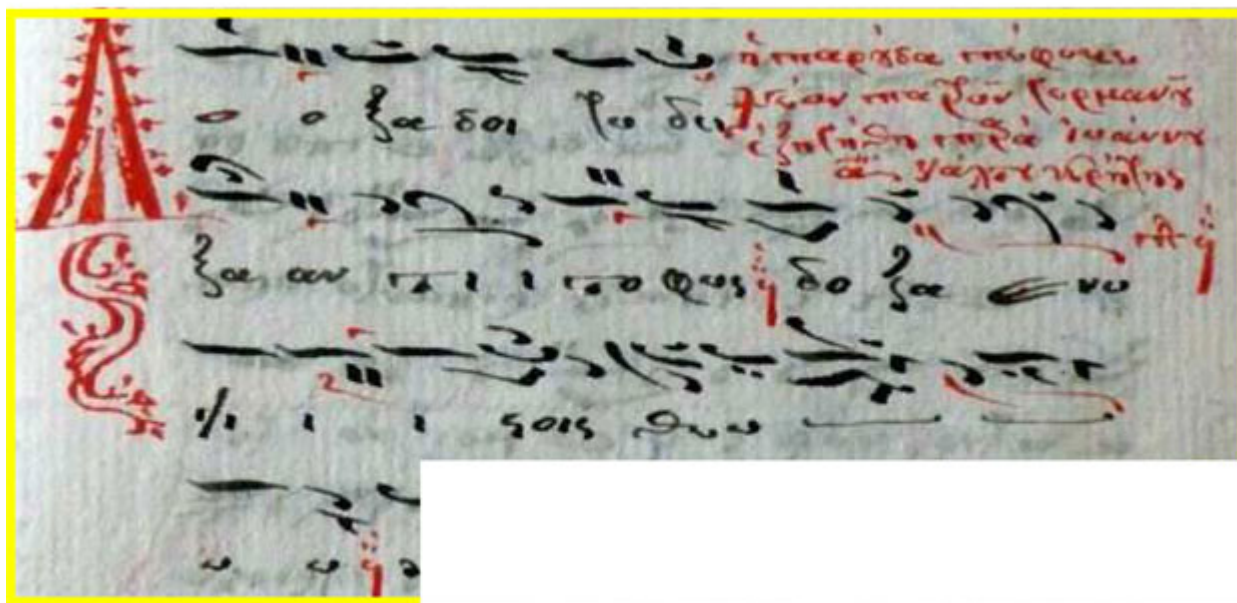
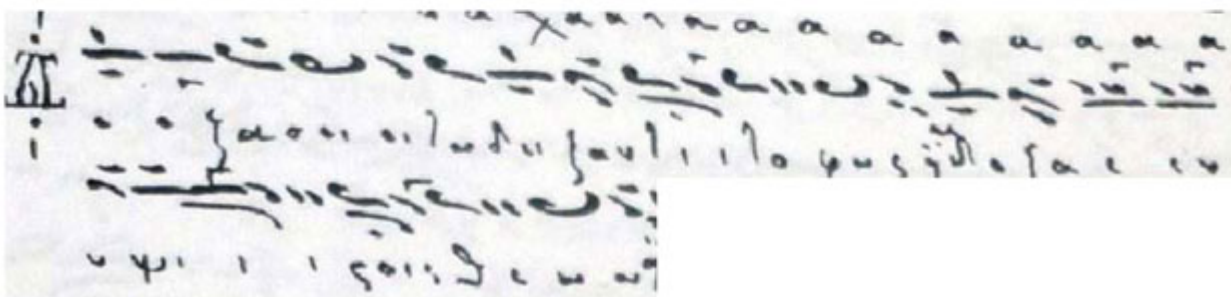
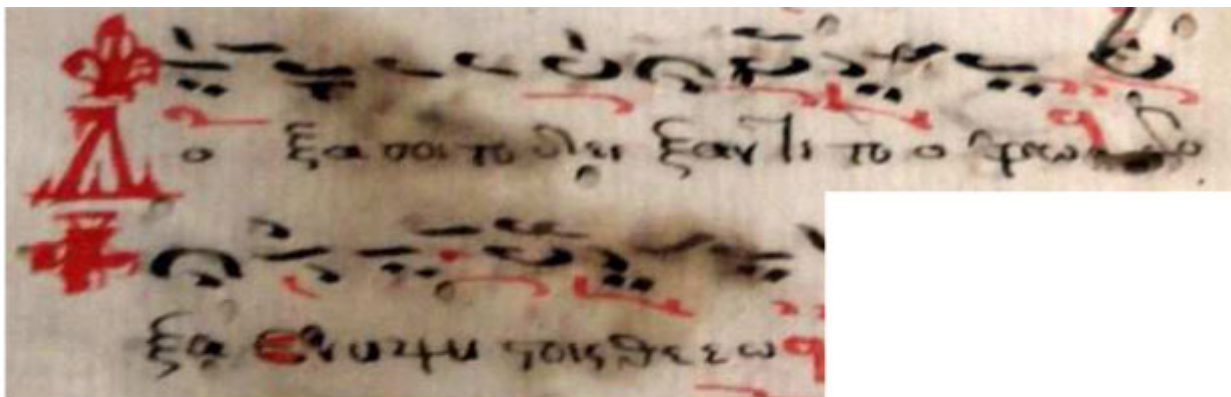
7ο Πέραν από τα παραπάνω και γενικές γραμμές, παραβάλλοντας την εξήγηση του Ιωάννη με την εξήγηση που μας παρέδωσε ο Χουρμούζιος, διαπιστώνουμε ότι, ο Χουρμούζιος ακολουθεί σχεδόν κατα πόδας το μουσικό κείμενο του Γερμανού και η εξήγησή του, περιορίζεται σε διπλασιασμούς ως επί το πλείστον των χρόνων των φωνη- τικών σημαδίων και πλην ελαχίστων περιπτώσεων η εξήγησή της στη νέα γραφή είναι συντηρητική. Απεναντίας ο Ιωάννης είναι πολύ πιο αναλυτικός από τον

Χουρμούζιο και βέβαια πιο ελεύθερος όχι μόνο στην εξήγηση, αλλά και στην πιστότητα της απόδοσης του αρχικού κειμένου, από το πνεύμα του οποίου δείχνει σε πολλές περιπτώσεις να απομακρύνεται αρκετά, και να φανερώνει τάσεις προσπάθειας δια-σκευής.

Η γενικά ανανεωτική παράσταση του συνόλου του μέλους, το κάνει να θυμίζει έντονα Πέτρο Μπερεκέτη και το φέρνει, επίσης, πολύ κοντά στη μουσική σκέψη και την αισθητική των Πρωτοψαλτών Ιακώβου και Πέτρου Βυζαντίου. Το γεγονός αυτό καθιστά τη Δοξολογία, δημιουργία η οποία μπορεί πλέον στις ημέρες μας να σταθεί ισάξια μεταξύ των σπουδαιότερων του είδους και ως εκ τούτου να περάσει στην τρέχουσα σήμερα ψαλτική πράξη Εκκλησίας μας.

Το έργο στο οποίο αναφερόμαι, είναι, σε γενικές γραμμές, δομημένο σε καθιερωμένους και συνήθεις για το συγκεκριμένο ήχο, καθώς και για το συγκεκριμένο δρόμο μελοποιίας σχηματισμούς, δηλαδή θεσεις η αλλιώς μοτίβα. Παρ' όλα αυτά, με τη μορφή που του έδωσε ο Ιωάννης, σίγουρα χρειάζεται διεξοδική συγκριτική μελέτη μεταξύ του πρωτοτύπου και της εξήγησής του και από τον Χουρμούζιο, ώστε να διερευνηθούν μουσικολογικά και να αξιολογηθούν επακριβώς, οι διαφορές και οι τροποποιήσεις που επέφερε ο Καλομενόπουλος άρα, για να είναι πλήρης από μουσικολογικής πλευράς η παρουσίαση ενός έργου απαιτείται η λεπτομερειακή εξέταση των σχημάτων η θέσεων που το απαρτίζουν, όπως και οι όποιες διαφοροποιήσεις η και συναρτήσεις που παρουσιάζουν αυτές μεταξύ τους, ακόμα δε και η σύγκρισή τους με ομοειδή έργα παλαιότερων η και νεότερων.

Όμως αυτό δεν μπορεί να γίνει στα στενά όρια του χρόνου που έχω στη διαθεσή μου και επομένως για τώρα θα περιοριστώ, στα εντελώς απαραίτητα και θα επιχειρήσω μια μικρή συγκριτική προσέγγιση βασικά μεταξύ της πρωτότυπης Δοξολογίας του Γερμανού και εκείνης του Ιωάννη. Αρχίζω, λοιπόν, από τον πρώτο στίχο της Δοξολογίας:

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

Σ'αυτο τον πίνακα έχουμε τρεις εκδοχές· την πρωτότυπη του Γερμανού, την εξήγηση του Χουρμουζίου και την εξήγηση του Ιωάννη. Η Δοξολογία ξεκινά με το περίφημο, θα έλεγα και μοντέρνο για την εποχή εκείνη, χαρακτηριστικό αρκτικό μουσικό μοτίβο που αναπτύσσεται στο ψηλό τετράχορδο με τρίφωνη υπερβατή

ανάβαση και κατάβαση και επαναλαμβάνεται στις δύο φράσεις Δόξα σοι τω δείξαντι το φως, δόξα εν υψίστοις Θεώ.

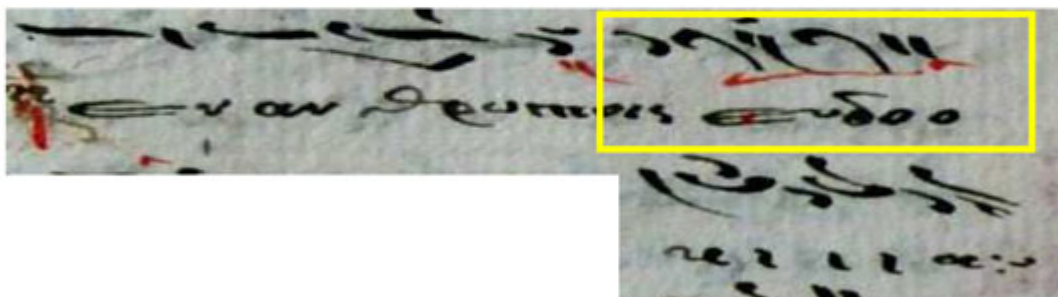
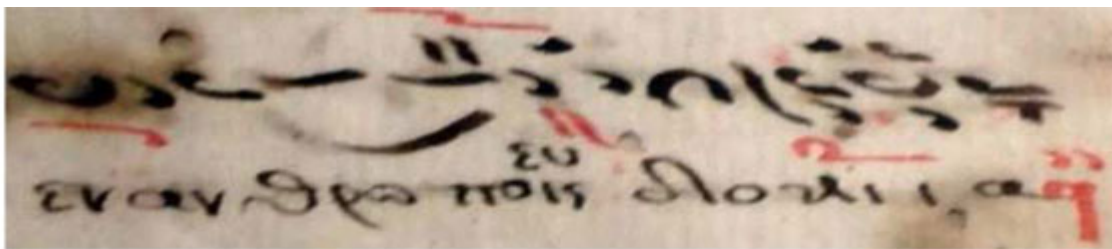
Στο δεύτερο παράδειγμα βλέπουμε την εξήγηση του Χουρμουζίου, η οποία δείχνει να ακολουθεί κατά γράμμα το πρωτότυπο κείμενο, με απλό σχεδόν και μόνο διπλασιασμό των χρόνων. Στο τρίτο παράδειγμα, που είναι η εξήγηση του Ιωάννη, ακολουθείται μεν το μοτίβο, αλλά στην κάθοδο αντί της υπερβατής κατιούσας κίνησης ο Ιωάννης προτιμά τη συνεχή και μαλιστα σχετικά αναλυτικότερα και πεποικιλμένη.

Πέραν αυτού, στη φράση δόξα εν υψίστοις Θεώ, εκτός από τη συνεχή τρίφωνη κατάβαση εξακολουθεί να κινείται στο ψηλό τετράχορδο φθάνει στον άνω Πα και επιστρέφει στον Κε. Από εκεί συνεχίζει με εκτεταμένη μελισματική κατιούσα κίνηση και καταλήγει στον Πα, αντί για τον Κε της πρωτότυπης.

Εδώ βλέπουμε και προσθήκη του Ξηρού Κλάσματος, αλλά πιστεύω ότι αυτό μπήκε από τον Ιωάννη λόγω παλιότερης συνήθειας περισσότερο και όχι γιατί έχει σχέση με την εξήγηση-ανάλυση της θέσης αφού στη συνέχεια, σε παρόμοιο σχηματισμό, δεν το ξαναβρίσκουμε. Άλλωστε για την περίπτωση της σχετικά σύντομης ερμηνείας της Δοξολογίας, το πολύ πολύ εμείς εδώ να εξηγήσουμε:

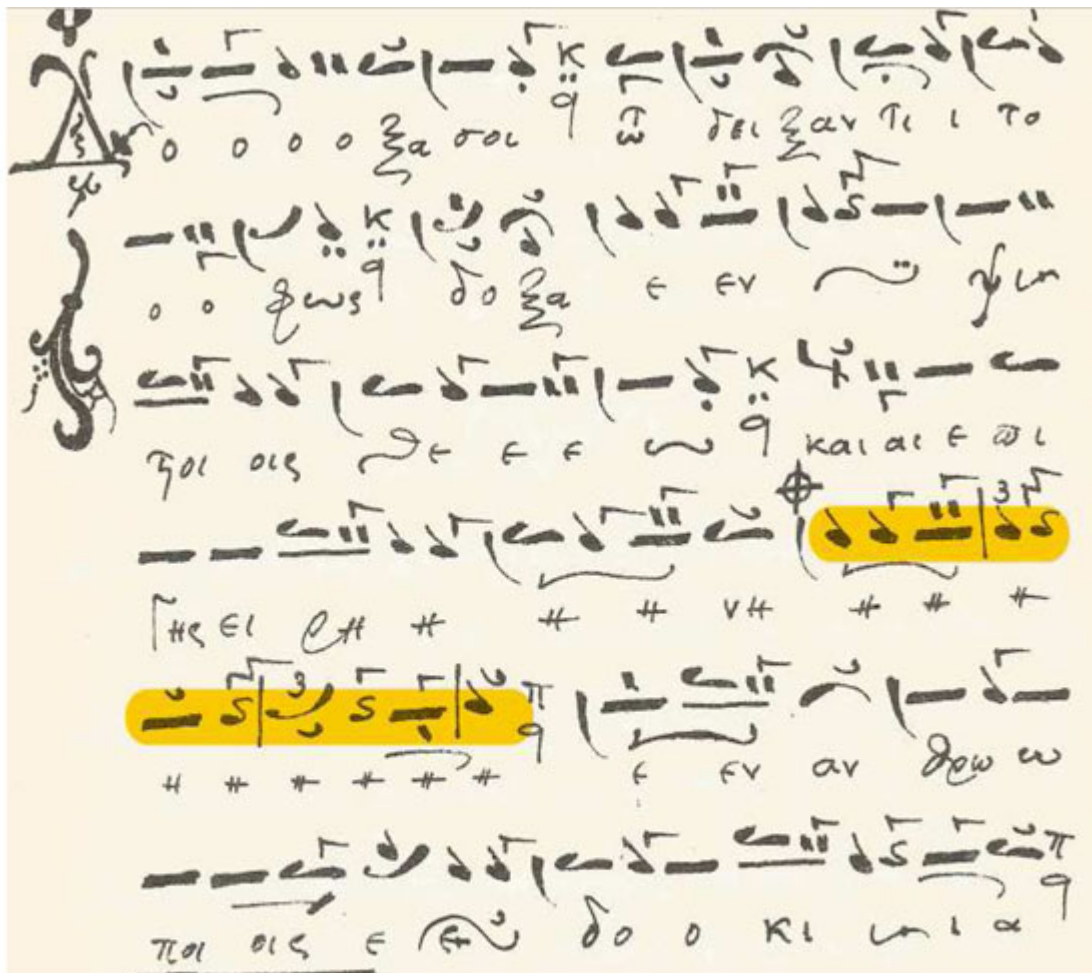
Πρόκειται επομένως στο στίχο αυτό και για εξήγηση, και για καλλωπισμό η αν θέλετε διασκευή. Η παραπάνω μελισματική καταληκτική θέση συναντιέται και άλλες φορές δίνοντας στην όλη δομή της Δοξολογίας ένα χαρακτηριστικό στυλ. Η διαφοροποίηση του Ιωάννη συνεχίζεται και στην τελευταία φράση του ιδίου στίχου εν ανθρώποις ευδοκία,

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

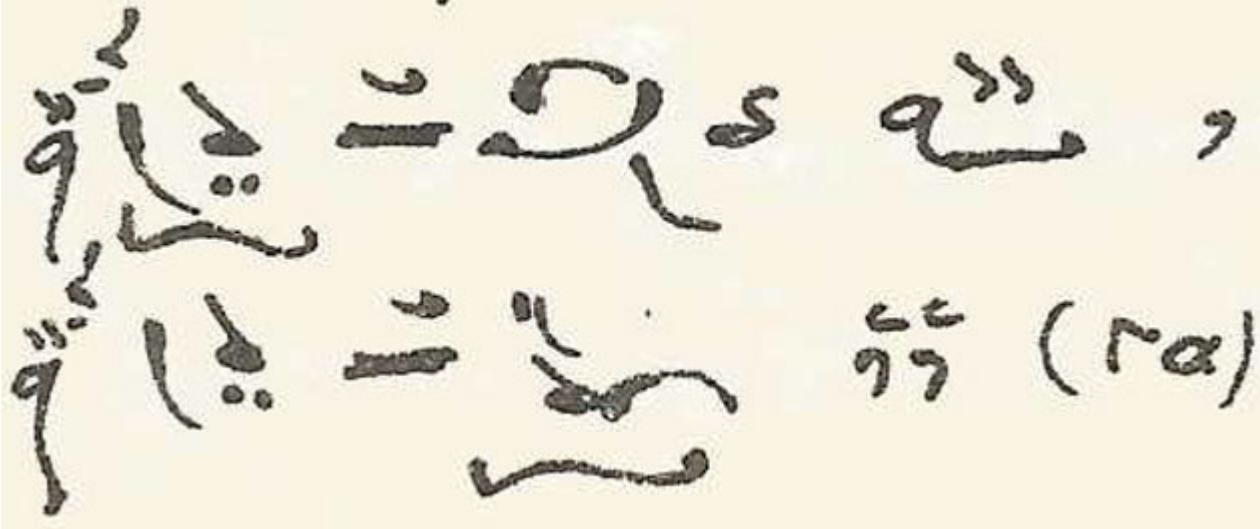
όπου ξαναχρησιμοποιεί για τελική κατάληξη, πάλι το αρκτικό μοτίβο, αλλά και με ένα σχηματισμό Ετέρου παρακαλέσματος που αναπτύσσεται ανάμεσα σε δύο Ελαφρά ενωμένα με μαύρο Πιάσμα, μέσω του οποίου συνδέεται αρμονικά η σταδιακή μετάπτωση από την οκταφωνία στη βάση του ήχου. Αυτό το επαναλαμβάνει και σε πολλούς άλλους στίχους, δίχως (εκτός από μια φορά) τη χρήση του Ετέρου και του Πιάσματος με Κλάσμα, (αντί αυτού βάζει μόνο Κλάσμα), με ελάχιστες, αναγκαίες, βασικά λόγω κειμένου, παραλλαγές ως καταληκτική θέση. Θέλει, ίσως, έτσι να δώσει πληρέστερη ενότητα στην όλη φόρμα της Δοξολογίας.

Αναφορικά τώρα με τη χαρακτηριστική εκτεταμένη θέση στη λέξη Θεώ, (βλ.πίνακα 3) του Ιωάννη, ο Στάθης στη δημοσίευσή του της Δοξολογίας του Γερμανού, που προανέφερα, είχε σημειώσει, αντίστοιχη περίπτωση καλλωπισμού σε καταλήξεις στον Γα και στον Πα σύμφωνα με την εξήγηση του Νικολάου του Δοχειαρίτη, χαρακτηρίζοντάς τες «ως «ανάλυση, μετά τινος καλλωπισμού».

ΠΙΝΑΚΑΣ 5

Δηλαδή για τις εντελείς και τελικές καταληκτικές θέσεις

ΠΙΝΑΚΑΣ 5α

Σ'αυτές καταληκτικές θέσεις που επαναλαμβάνονται συχνά στους στίχους της Δοξολογίας του Γερμανού, βλέπουμε στις εξηγήσεις του Χουρμουζίου και του Ιωάννη διαφορετική εικόνα.

(συνεχίζεται)

<http://bit.ly/2o5mpiU>